do 1944. god., Urbs, 1966, 6. – T. Marasović, Kratak pregled razvitka Splita od najstarijih naselja do konca XVIII. st., ibid. - G. Gamulin, Umjetničko oblikovanje gradova ili problem »gradskog pejzaža«, ŽU, 1967, 5. – A. Pasinović, Prostorni krug Jadrana, ibid. Domljan, Programske i metodološke pretpostavke u prostornoj koncepciji jadranskog područja, ibid. - E. Franković, Urbanizam na Jadranu danas, ibid. - Isti, Grad kao agre gat, ŽU, 1969, 10. – Split 3, Split 1969. – S. Muljačić, Izgradnja Splita 1944–69, Urbs, 1969, 8. – Ž. Domljan, Poslijeratna arhitektura u Hrvatskoj, ŽU, 1969, 10. – L. Beritić, Utvrđenja i regulacioni plan Cavtata, Anali-Dubrovnik, 1970. T. Marasović. Metodološki postupak revitalizacije historijskih gradskih centara, Urbs, 1970. - A. - M. Prelog, Dubrovački statut Ramljak, Nova konstrukcija gradova i država, Zagreb 1971. i izgradnja grada (1272-1972), Peristil, 1971-72. - I. Babić, Urbanističko-konzervatorska problematika Šibenika, Mogućnosti, 1972, 4. - C. Fisković, Urbanističko usavršavanje Korčule Kanavelićeva vremena, Mogućnosti, 1972, 2. Prostor – vrijeme, Zagreb 1973. – *Ž. Čorak,* Stil i karakter suvremenih zahvata u jadranski prostor, ŽU, 1971, 14. – *N. Duboković*. Urbanistički i građevinski raster Staroga Grada, Prilozi povijesti otoka Hvara, 1974, 4. – *M. Prelog*, Grad kao umjetničko djelo, ŽU, 1975, 22–23. – *V. Bedenko*, Križevci, urbanistički razvoj, Glasilo Arhitektonskog fakulteta, 1975, 3. – *V. Franolić*, Urbanistički problemi Zagreba kao velegrada, Zagreb 1976. - M. Suić, Antički grad na istočnom Jadranu, Zagreb 1976. -Babić, Problemi zaštite povijesne jezgre Trogira, Arhitektura, 1977, 160-161. -Horvat, Osvrt na urbanističku koncepciju jezgre Križevaca, Bulletin JAZU, 1978, 45-46. M. Prelog, Urbanistički razvoj Dubrovnika, Peristil 1978.
 E. Franković, Uloga H. Bolléa u urbanističkom planiranju Zagreba, ŽU, 1978, 26-27.
 Z. Kolacio, Vizije i ostvarenja, Zagreb 1978. A. Marinović-Uzelac, Socijalni prostor grada, Zagreb 1978. Karlovac 1579 – 1979 (zbornik), Karlovac 1979. – M. Planić-Lončarić, Planirana izgradnja na području dubrovačke republike, Zagreb 1980. - M. Vresk, Osnove urbane geografije, Zagreb 1980. – D. Kečkemet, Grad za čovjeka, Zagreb 1981. – M. Suić, Zadar u starom vijeku, Zadar 1981. – *B. Tadić*, Rovinj, razvoj naselja, Zagreb 1982. – *G. Gamulin*, Pomak u funkciji, Arhitektura, 1982, 182–183. – *D. Milas*, Makarsko primorje i prostorno urbanistički planovi, Acta Biocovica, 1983, 2. – *I. Babić*, Prostor između Trogira i Splita, Trogir N. Vekarić, Pelješka naselja u 14. stoljeću, Zagreb 1984. Koprivnica, grad i spomenici, Zagreb 1986. – L. Dobronić, Zagrebački Kaptol i Gornji grad nekad i danas, Zagreb 1986. — I. Šimunović, Grad u regiji, Split 1986. — E. Franković, Urbanističko planiranje Zagreba od 1945—1985, Radovi IPU, 1986, 9. — A. Marinović-Uzelac, Naselja, gradovi, prostori, Zagreb 1986. — *M. Planić-Lončarić*, Organizacija prostora — urbanizam, u katalogu: Zlatno doba Dubrovnika, Zagreb 1987. — *R. Supek*, Grad po mjeri čovjeka, Zagreb 1987. — Urbanistički institut SR Hrvatske 1947—1987, Zagreb 1988. — *A.* Mohorovičić, Prilog poznavanju antičkog urbanog sloja grada Krka, Zagreb 1988. Matejčić, Kako čitati grad. Rijeka jučer, danas, sutra, Rijeka 1988. – D. Sefaragić, Kvaliteta života i nova stambena naselja, Zagreb 1988. – E. Franković, Urbanističko planiranje u Hrvatskoj na mijeni stoljeća, Peristil, 1988 – 89, 31 – 32. – I. Maroević, Povijesni grad kao dokument, Radovi IPU, 1989, 12-13. - V. Bedenko, Zagrebački Gradec, Zagreb 1989. A. Marinović-Uzelac, Teorija namjene površina u urbanizmu, Zagreb 1989. - M. Prelog, Djela, I, Zagreb 1989. – M. Planić-Lončarić, Ceste, ulice i trgovi srednjovjekovnog Dubrovnika, Prilozi - Dalmacija, 1990. - A. Mutnjaković, Ranorenesansni grad, Zagreb 1991. - L. Dobronić, Biskupski i kaptolski Zagreb, Zagreb 1991. - Ista, Slobodni kraljevski grad Zagreb, Zagreb 1992. - A. Mohorovičić, Graditeljstvo u Hrvatskoj, Zagreb 1992. – UTH-Križevci. – S. Knežević, Zrinjevac 1873–1993, Zagreb 1993. – B. Milić, Razvoj grada kroz stoljeća, I, Prapovijest – Antika, Zagreb 1994. – F. Gotovac, Jazzov prostora, Split 1995. – B. Kalogiera, Korčula, portret jednog grada na istočnom Jadranu, Korčula 1995. – B. Milić, Razvoj grada kroz stoljeća, Srednji vijek, Zagreb 1995. – S. Knežević, Zagrebačka zelena potkova, Zagreb 1996.

URBS, časopis Urbanističkoga zavoda Dalmacije u Splitu. God. 1957−77. izašlo je 9 svezaka, pretežno tematskih (urbanizam pov. ambijenata, Dioklecijanova palača, urbanističko i prostorno planiranje u Dalmaciji, urbanizam i izgradnja Splita, rad Urbanističkoga zavoda Dalmacije u Splitu). Prva 4 broja uredili su T. Marasović, B. Pervan i Dragutin Sumić, 6−11. broja redakcijski odbor, a brojevi 5 i 10 nisu objavljeni. Dr. Ma.

UREMOVIĆ, Željko, slikar (Vinkovci, 21. XI. 1957). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1982 (R. Goldoni). Slika zagasitim koloritom naglašavajući narativnu strukturu prizora na način postmodernističkoga slikarstva (ciklusi *Vidici*, 1987; *Obojeni prostor*, 1988; *Lauriana*, 1993). Posebnu skupinu tvore radovi s temama iz sakralnoga života (*Evanđelje po Ivanu*, 1991). Bavi se lik. pedagogijom. — Samostalno izlagao u Karlovcu, Zagrebu, Vinkovcima, Karlsruheu, Haagu, Puntu, Vrbniku, Rotterdamu, Münchenu, Cannesu i Đakovu.

LIT.: J. Depolo, Željko Uremović (katalog), Vinkovci 1986. – D. Grubić, Željko Uremović (katalog), Zagreb 1987. – M. Krahlik-Uremović, Željko Uremović (katalog), Đakovo 1994.

K. Ma.

USKOKOVIĆ, Jelena, povjesničarka umjetnosti (Beograd, 31. V. 1929). Diplomirala je na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1958, magistrirala na University of Rochester u SAD 1962. te doktorirala u Zagrebu 1980 (Slikarstvo Mirka Račkog). Od 1966. kustosica, od 1978. muzejska savjetnica u Modernoj galeriji u Zagrebu. Piše kritike, predgovore u katalozima, studije i monografije o hrv. umjetnicima XX. stoljeća. Posebno je istraživala hrvatsku lik. modernu.

BIBL.: Mirko Rački (katalog), Zagreb 1970; Miljenko Stančić (katalog), Zagreb 1970; Vasilije Jordan (katalog), Zagreb 1972; Ljubo Babić (katalog), Zagreb 1975; Nikola Reiser, Zagreb 1975; Slava Raškaj i secesija, 15 dana, 1977, 8; Povratak nestalih slika. O sudbini umjetnina izgubljenih prije više od pola stoljeća, ibid., 1977, 3; Simbolizam u slikarstvu Mirka Račkog, ibid., 1978, 1—2; Frano Šimunović (katalog), Zagreb 1978; Mirko Rački, Zagreb 1979; Monumentalizam kao struja hrvatske moderne i Mirko Rački, ŽU, 1980, 29—30; Meštrovićeve skulpture u javnim prostorima jednog američkog sveučilišta, 15 dana, 1983, 6; Osamdeset godina Moderne galerije u Zagrebu, ibid., 1985, 8; Kratka kronika

posthumne sudbine Josipa Račića, u katalogu: Josip Račić, Miroslav Kraljević, Zagreb 1985; O nekim aspektima Račićeva mogućeg likovnog iskustva u Münchenu, Bulletin JAZU, 1986, 1; Fernkornova djela u Zagrebu, u katalogu: Ban na trgu 1866—1947—1990, Zagreb 1990; Ksenija Kantoci, Zagreb 1990; Meštrovićeve skulpture u zbirci Sveučilišta u Syracusi (SAD), Radovi IPU, 1992, 16.

UTIŠENOVIĆ, Đuko (Utješenović, Juraj), dubrovački klesar (XV. st.). God. 1417. prima ga u sedmogodišnji nauk dubrovački klesar Hranislav. Nakon oštećenja Kneževa dvora izrađuje 1440 – 43. s R. Grubačevićem (s kojim stalno surađuje), a pod vodstvom Onofrija di Giordana della Cave, stupove s kapitelima i završne vijence pročelja te različite kamene ukrase zidnih ormara, kamina i dr. u unutrašnjosti dvora. God. 1444. izvodi s Grubačevićem ukrasne dijelove gradskoga zvonika, 1446. kamene ukrase na kući kneza u Slanome, a 1449. lukove, vijence i sjedala s naslonima na kamenome mostu pod gradskim vratima Ploče. Ističe se njegov udio na izradbi prvoga krila gotičkoga klaustra u samostanu dominikanaca u Dubrovniku. S Grubačevićem je klesao ukrasne dijelove mnogih dubrovačkih građevina, tako 1448. na palačama S. Nenkovića, Đ. Gučetića i I. Sorkočevića, 1452. vrata, biforu i ostale gotičke prozore i grbove na kući I. Lukarevića, a 1454-55. ukrase na palači V. Bunića. – U. je bio jedan od najaktivnijih i najtraženijih dubrovačkih klesara; njegovi se radovi prilagođuju gotičko-renesansnome stilu u kojemu su građene javne i privatne zgrade onoga doba.

LIT.: C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947, str. 42, 87, 108, 121–122. D. Kt.

UVODIĆ, Anđeo, slikar, grafičar i karikaturist (Split, 2. X. 1881 — 6. II. 1942). Školovao se u Splitu i Beču. Glavne su teme njegovih slikarskih i grafičkih radova dalm. gradovi. Izdao je mape bakropisa *Dalmacija* (1982) i *Klasični spomenici Splita* (1934) te mape karikatura *Hrvatski umjetnici* i *Split u karikaturi* (obje 1922). Pisao je lik. kritike i članke iz područja povijesti umjetnosti. Samostalno izlagao u Splitu, Zagrebu, Beogradu, Sarajevu i Londonu.

BIBL.: Juraj Ćulinović, Split 1933; Andrija Medulić nazvan Schiavone, Split 1934.

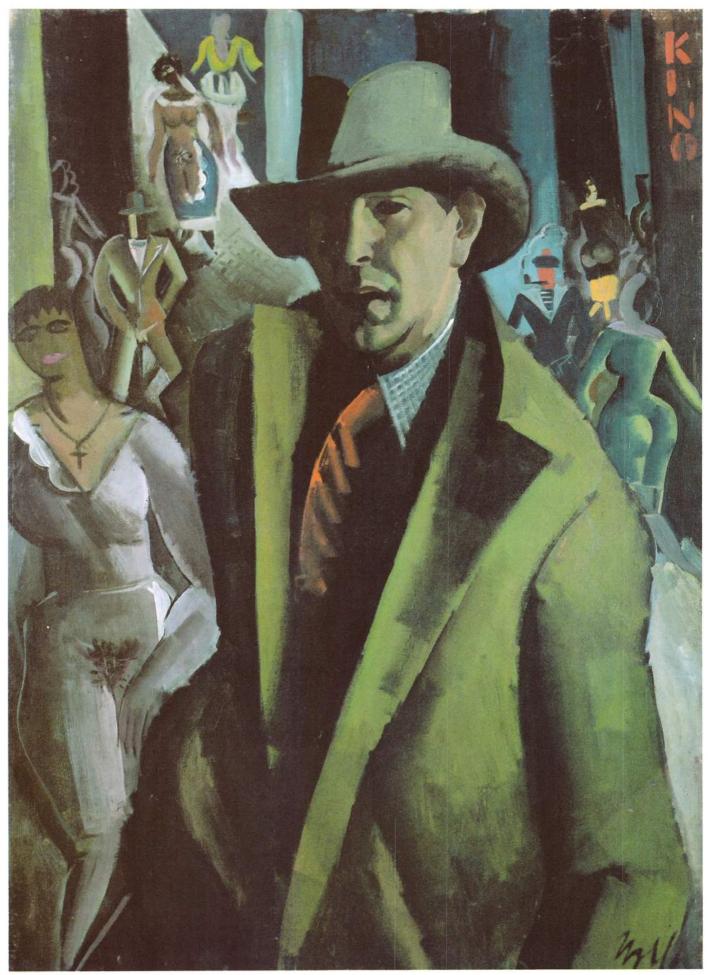
UZDOLJE, selo J od Knina. Na brijegu Rudeč nalaze se ostaci prapov. gradinskoga naselja. Na brežuljku Vedropolje pronađen je rim. natpis iz doba cara Trajana, a kod Čenića kuća natpis koji govori o prostornom razgraničenju XI. rim. legije stacionirane u Burnumu. - Na seoskome groblju nalaze se ostaci jednobrodne ranosrednjovj. crkve s polukružnom apsidom. Crkva je izvana ojačana naknadno dozidanim potpornjima (rad Ivana i Luke Hrelića iz XV. st.), a iznutra raščlanjena lezenama. Uz nju se vezuju ulomci crkv. kamenoga namještaja i arhit. elemenata s dijelovima natpisa i karakterističnim predromaničkim ukrasom, pronađenim na tome i nekim obližnjim položajima. Najvažniji su dijelovi grede i zabata oltarne pregrade s natpisom koji kazuje da je crkvu podigao hrv. knez Mucimir 895. Na groblju, oko ostataka crkve Sv. Luke, nalazi se veći broj stećaka. LIT.: F. Radić, Ruševine crkve sv. Luke na Uzdolju kod Knina s pisanom uspomenom hrvatskog kneza Mutimira, SHP, 1895, 2. - L. Marun, Ruševine crkve sv. Luke na Uzdolju kod Knina sa pisanom uspomenom hrvatskog kneza Mutimira, ibid., 1927, 3-4. – Li. Karaman, Iz kolijevke hrvatske prošlosti, Zagreb 1930. - M. Zaninović, Kninsko područje u antici, Arheološki radovi i rasprave, 1974, 7. - S. Gunjača, Ispravci i dopune starijoj hrvatskoj historiji, III, Zagreb 1975. – M. Zaninović, Prata legionis u Kosovu polju kod Knina, Opuscula arhaeologica, X, Zagreb 1985. – T. Marasović, Graditeljstvo starohrvatskog doba u Dalmaciji, Split 1994.

UZELAC, Marijan, arhitekt i stručni pisac (Zagreb, 26. X. 1937). Studij arhitekture završio u Zagrebu 1962 (D. Galić), 1969—72. pohađao Majstorsku radionicu D. Galića. Autor je projekata za dječji vrtić u Poreču (1974), stambeno-poslovnih zgrada u Dubravi u Zagrebu (1978) i u Slavonskome Brodu (1979), te dječjega vrtića i osnovne škole u Zaboku (1980). Sudjelovao na natječajima za rješenje središta Zagreba (III. nagrada, 1969, s H. Auf-Franić, V. Richterom), hotelsko-turističko naselje Ubaš-Tunerica u Istri (II. nagrada, 1970) te za arhitektonsko-urbanističko rješenje središta južnoga Zagreba (IV. nagrada, 1972). Od 1981. posvećuje se pisanju o problemima arhitektonskoga i urbanističkoga planiranja.

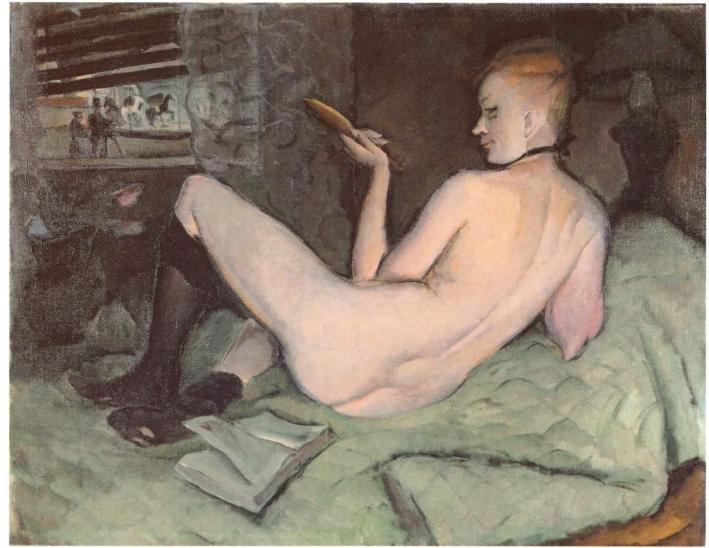
BIBL.: Suvremena arhitektura između ekonomskog pragmatizma i elitističkog artizma, Arhitektura, 1982, 182–183; Arhitektura tehnokracije i mogućnosti alternative, Kulturni radnik, 1983, 1; Ulomci, utopija i postmoderni uresi, Naše teme, 1987, 1–3; Sjaj i bijeda arhitekture, ČIP, 1989, 4, 5, 6, 7–8.

J. M. M.

UZELAC, Milivoj, slikar, grafičar i ilustrator (Mostar, 23. VII. 1897 — Cotignac, Francuska, 6. VI. 1977). Slikati počinje u banjolučkoj gimnaziji, gdje druguje s V. Gecanom. Nakon preseljenja u Zagreb (1912) polazi slikarsku školu T. Krizmana. God. 1913/14. pohađa Privremenu visoku školu za umjetnost i umjetni obrt u klasi O. Ivekovića. Kao vojni

MILIVOJ UZELAC, Autoportret u baru. Zagreb, Moderna galerija

MILIVOJ UZELAC, Venera iz predgrađa. Zagreb, Moderna galerija

bjegunac u Pragu (1915 – 19) povremeno pohađa Akademiju i radi pod vodstvom J. Preislera. Već tada se uočava njegova osnovna orijentacija, koja se nadovezuje na slikarstvo J. Račića i M. Kraljevića, tj. pročišćena plastičnost gradnje i kompozicije, produbljena Preislerovom cézannističkom poukom (*Most*, 1916; *Autoportret sa žutom kapom*, 1917), te kraljevićevska ekspresija oplođena Munchom. To će se usmjerenje razviti sljedećih godina u Zagrebu (*Venera iz predgrađa*, 1920; *U ateljeu bohema*, 1920). Slijede *Sfinga velegrada* (1921), klasična *Berba* (1922) i kuboekspresionistički *Autoportret u baru* (1923). Upoznavši prašku lik. klimu toga doba, izgradio je posebnu inačicu slikarskoga ekspresionizma; s Gecanom, Trepšeom i Varlajem čini važnu sastavnicu u okviru Proljetnoga salona, a zajedno izlažu u »Grupi četvorice«.

Poslije odlaska u Pariz (1923, predgrađe Malakoff) jača gotovo hedonistička zaokupljenost bojom u čistoj slikarskoj viziji (Malakoff u snijegu, 1924; Ulica u Versaillesu, 1924), ali i usredotočenost na čvrstu modelaciju u sklopu klasične kompozicije (Žena s mandolinom, 1925; Tri gracije, 1925). Potvrdivši se na izložbama kao slikar i crtač, postaje miljenikom pariških mondenih krugova okupljenih oko profesionalnoga športa, pozornica i ljetovališta. Četvrto desetljeće postaje razdobljem njegove raznovrsne aktivnosti u široku rasponu tehnika i tema, od grafičkih mapa (Les joies du sport), ilustracija (Chansons), bibliofilskih izdanja (Le moyen de parvenir) i zidnih dekoracija (u Palais des sports) do opreme kazališnih predstava i mnogobrojnih portreta. To je vrijeme slikarskoga vitalizma, životne radosti i ljepote doživljene u trenucima opuštene koncentracije i osobito za vrijeme ljetovanja na jugu Francuske (Clown, 1930; Žena u crvenom, 1931; Platane, 1933; Odaliska, 1934; Seina s Eiffelovim tornjem, 1936; Jedrilice kod Deulana, 1938). Poslije II. svj. r. nastaje niz ilustracija književnih djela (Ovidije, L'art d'aimer; Th. Gautier, Le roman de la momie), dvije mape litografija (Stećci, À la recherche de l'ivresse) i bibliofilsko izdanje La Fontaineovih Basni. U to vrijeme njegovo slikarstvo postaje komornije i meditativnije; u psihološkim se temama vraća

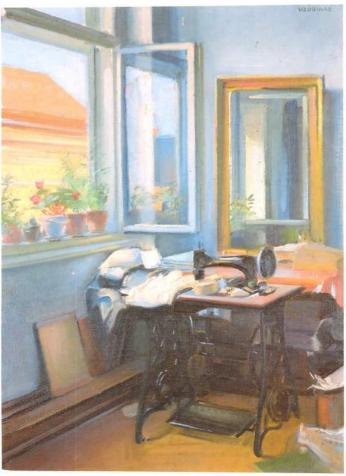
prigušenim bojama (*Izgorjela šuma*, 1965; *Suho cvijeće*, 1970), dok se u vedrome estetiziranju služi masama jasnih boja, ali još uvijek unutar klasičnoga crteža (slike s likom Marianne). Definitivno napušta Pariz 1963. i odlazi na svoju farmu Pasto Sobre u Cotignacu na jugu Francuske.

Premda se u Uzelčevu radu može utvrditi nekoliko faza, odlazak u Pariz dijeli njegovo stvaralaštvo samo u dva dijela. Prijelom može izgledati korjenit, ali u osnovi kontinuitet nije prekinut. Unatoč uočljivoj asimilatorskoj sklonosti i nepromišljenu »rasipanju energije«, njegovo djelo posjeduje vlastitu okosnicu koja se izražava u stalnoj dvojnosti objektivne gradnje i subjektivne ekspresije. Kao čovjek i slikar bio je sklon bučnoj društvenosti i ekstravertiranosti, ponekad anarhoidnome individualizmu i naglašenome erotizmu, ali istodobno i teško probojnoj intimi koja se pojavljivala kao stalno otkrivanje sklada i ravnoteže, kao vjera u ljepotu življenja. — Samostalno je izlagao u Parizu od 1923. Sudjelovao na izložbama Proljetnoga salona u Zagrebu i Osijeku (1917, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1927), na Jugoslovenskoj izložbi u Beogradu (1922) i Novome Sadu (1927), na izložbama Zagrebačkih umjetnika (1934, 1935, 1936) i Hrvatskih umjetnika (1940). Retrospektivna mu je izložba priređena u Zagrebu 1971.

LIT.: A. B. Śimić, Uzelac, Kritika, 1922, 4. — A. Jiroušek, Milivoj Uzelac, Vijenac, 1923, 4. — J. Draganić, Milivoj Uzelac, Riječ (Zagreb), 1925, 21. — I.j. Babić, Umjetnost kod Hrvata, Zagreb 1943. — B. Gagro, Slikarstvo Proljetnog salona, ŽU, 1967, 2. — J. Vrančić, Milivoj Uzelac (katalog), Zagreb 1971. — I. Zidić, Slikari čistog oka — neke težnje u hrvatskom slikarstvu četvrtog desetljeća, u katalogu: Četvrta decenija, Beograd 1971. — M. Peić, Portreti hrvatskih umjetnika 19, i 20. stoljeća, Zagreb 1986. — G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, I, Zagreb 1987. — J. Vrančić, Milivoj Uzelac, Zagreb 1991. — Jo. Vć.

UZLANJE (macramé), vezanje uzlova na konopcima, vrpcama, nitima. Prve takve izrađevine, ribarske mreže, poznate su već u neolitiku, a iz drevnih kultura Egipta i Perzije potječu uzlani viseći mostovi. Tehniku vezanja uzlova osobito su usavršili pomorci. Izbor vrste, debljine i boje materijala zavisi od namjene uzla jer uz praktičnu primjenu uzlanje može imati i dekorativnu namjenu. *Macramé* je vrsta dekorativnoga uzlanja koje se javlja na Srednjem istoku, odakle ga Arapi a zatim i križari prenose u Europu. Izrada macraméa se sastoji od međusobnoga prepletanja i povezivanja manjega ili većega broja usporednih niti određene dužine. Na taj način mogu se oblikovati funkcionalni i ukrasni predmeti, od uskih vrpca i pojaseva do velikih zidnih dekoracija. — Uzao je osnovni bod i kod izrade čipke na batiće i kod tzv. frivolité čipke.

UZORINAC, Mirko, slikar i karikaturist (Gospić, 2. II. 1891 — Dol pokraj Celja, 28. VI. 1960). Završio je Akademiju u Zagrebu 1916 (B. Čikoš-Sesija). Bio je nastavnik crtanja na srednjim školama; od 1921. intenzivno djeluje kao karikaturist u listovima »Satir«, »Kopriva«, »SOS«, »Peckalo«, od 1927. bavi se isključivo slikarstvom. Slikao je u ulju i akvarelu portrete (autoportreti iz 1916, 1923. i 1931, *Portret G. A. K.*) i krajolike *(Gornje Vrapče, Obala u Bakru)*; u početku (1917) blizak impresionističkom načinu, poslije vješt realist bez individualnoga stila. Uspjeliji su mu akvareli svijetli do prozirnosti (ciklus pejzaža od Sušaka do Ulcinja, motivi s Krka i Hvara, Mljetsko jezero). — Samostalno izlagao u Zagrebu (1917, 1931, 1934, 1935, 1936, 1940, 1943. i 1946), Beogradu (1935), Kranju (1939) i Rijeci (1955, 1962). Njegovu ostavštinu čuva HAZU u Zagrebu.

M. UZORINAC, Kutić moje sobe. Zagreb, Moderna galerija

LIT.: V. Ekl, Posmrtna izložba M. Uzorinca, Novi list, 29. IV. 1962. – G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, II, Zagreb 1988. V. Fo.

UZUR, Branka, keramičarka (Zagreb, 8. V. 1954). Diplomirala na Akademiji primenjenih umetnosti u Beogradu 1978. Radi keramičke posude, predmete i slobodne skulpturalne oblike u kojima naglašava fizičke posebnosti materijala. Njezine se lapidarne forme (kamenjače) odlikuju rustičnom fakturom, a asocijativno su bliske drevnim kulturama. Radi i predmete od pečene zemlje nadahnute pov. baštinom (Sultan, Kruna, Kreta). — Samostalno je izlagala u Splitu, Zagrebu i Velikoj Gorici.

LIT.: S. Staničić, Suvremena hrvatska keramika (katalog), Zagreb 1984. – R. Vuković, Branka Uzur – skulpture (katalog), Velika Gorica 1985. – M. Baričević, Povijest moderne keramike u Hrvatskoj, Zagreb 1986. – G. Quien, Branka Uzur, ŽU, 1987. – D. Matičević, Branka Uzur (katalog), Zagreb 1988. Ma. B.

B. UZUR, Sultan